

Moldavien i fara

Moldavien är litet land (med bara 4 miljoner invånare) som ligger mellan Rumänien och Ukraina. I augusti 1991 förklarade sig landet oberoende av Sovjet. Redan innan dess hade Transnistrien, som är en landremsa som gränsar direkt med Ukraina, förklarat sig som en självständig stat, och våren 1992 bröt ett kort inbördeskrig ut. Ryska armén ingrep och sedan dess håller Ryssland trupper i utbrytarrepubliken. Moldavien, som inte godkände utbrytningen, fruktar en rysk invasion om Ryssland skulle lyckas erövra hela Ukrainas Svartahavs-kust och på sått kunna skicka trupper landvägen till Moldavien.

Här återges 2 artiklar om Moldavien och Transnistrien. Allra sist ges lästips hämtade från svenska dagstidningar och SVT.

(Bild: Wikimedia Commons)

MF

Innehåll

Transnistrien och Moldavien: en lektion i ryskt maktspel	2
Gaspriset skenar iväg, landets stabilitet i fara	4

Transnistrien och Moldavien: en lektion i ryskt maktspel

av Vlad Iaviță

Ur [International Viewpoint](#), 3 juni 2022. Ursprungligen publicerad i [openDemocracy](#), 29 april 2022. Översättning Göran Källqvist.

Det känns väldigt märkligt att se Twitter fullt av västerlänningar som vill få reda på saker om Transnistrien. Tidigare blev den moldaviska utbrytarregionen på gränsen till Ukraina bara uppmärksammas emellanåt, som ett ”land som inte existerar”.

För många är Transnistrien en geografisk egendomlighet präglad av brottslighet, men utan någon tydlig geopolitisk kraft bakom sig. Men de explosioner som denna vecka skakade strategiska platser på det separatistiska territoriet har åter givit Transnistrien plats i nyheterna. Den moldaviske presidenten Maia Sandu har hävdade att trycket för att öka spänningarna kommer från proryska fraktioner i Transnistrien, medan Ryssland kallade attackerna för ”terroristhandlingar”.

Som svar på detta använde en del analytiker sociala media för att berätta sina egna historier om Transnistrien, och beskrev hur de upptäckte dess existens av en slump, ofta genom obehagliga reseerfarenheter. För många som känner till landet är Transnistrien urtypen för en ”frusen konfliktzon”, en låtsasstat i östra Europa som ser ut och beter sig som en sovjetisk relik, och ett paradiset för organiserad brottslighet som påverkar grannländerna.

För mig är det den plats där min familj kommer från.

En livsstil som är på väg att försvinna

Jag växte upp i Bukarest, men Transnistrien var alltid ett fascinerande ställe där jag besökte vänner och släkt vid jubileer och högtider.

I sommar ser jag fram mot att återvända under en längre period, delvis för att dokumentera historier på plats, delvis av oro för att, om situationen förvärras ytterligare, det kan vara sista gången jag kan återuppleva dem som de relativt fridsamma, pittoreska platser som jag minns från min barndom.

Om ni inte känner till regionens geografi, så är Transnistrien en smal remsa land som sträcker sig längs Dniesterflodens västra strand under större delen av Moldaviens gräns mot Ukraina.

Innan Sovjetunionens sammanbrott var Transnistrien platsen för en stor del av den Moldaviska socialistiska republikens industriella infrastruktur, och var republikens mest rysktalande del. Den bröt sig efter kriget 1992 loss från administrationen i Moldaviens huvudstad Chișinău, när separatistiska styrkor med stöd av rysk militär kämpade mot moldaviska trupper.

Sedan dess har större delen av området administrerats som en självutnämnd utbrytarrepublik utan något internationellt erkännande – än så länge inte ens från Moskva.

I ett mer blomstrande och stabilt sammanhang skulle Transnistriens bedårande naturskönhet vara underbara turistmål. I distriktet Dubăsari utgör Dniesterflodens gröna, kuperade stränder en naturskön bakgrund till kalkstensbyar med hus målade i pastellblå nyanser.

Men på senare år har denna bebyggelse gradvis försvunnit. Det är ett symptom på hur regionens lantliga livsstil försvinner – och på underlåtelsen att sörja för att folk kan fortsätta leva och arbeta där. Verkligheten med en korruperad och dålig regering – i själva verket med stöd från Moskva – är ett alltför stort hinder för att dessa områden ska utvecklas igen med hjälp av turism eller lokala industrier. Så folk lämnar och deras hus faller sönder.

I århundraden korsades regionen av handelsleder som har uppmuntrat tillväxten av olika folkgrupper – ukrainare, rumäner, moldavier, ryssar, bulgarer, polacker och medlemmar i judiska samfund från hela den större regionen. Delvis på grund av regimen misstanke mot minoriteter och även på grund av landets placering vid Sovjetunionens västra gräns, led det svårt under Stalins terror i slutet av 1930-talet. Många familjer på Dniesterflodens västra strand kan berätta historier om släktingar som skickades till arbetsläger eller helt enkelt avrättades och begravdes på okänd plats.

Ärr från krig

Men de mest synliga ärren idag orsakades av striderna som upprättade de nuvarande gränserna för den självutnämnda ”Dnestrisk moldaviska republiken” – för att ge Transnistrien sitt officiella namn. I byar och städer längs kontaktlinjerna under 1992 års krig syns fortfarande spår efter striderna – skolor, hus och trädgårdsstängsel genomborrade av granatsplitter finns överallt.

Trots sin komplicerade historia är det ryska kulturella inflytande starkt här, och återspeglas i media och speciellt i populära TV-kanaler. Även hemma hos mina mer västligt sinnade släktingar stod den ryska televisionen alltid på – från filmer till pratshower, det fanns alltid något som lät i bakgrunden.

Många i Transnistrien känner också nostalgi för Sovjetunionen, åtminstone 1970- och 1980-talen. Folk minns denna period som en tid då det fortfarande fanns en känsla av gemenskap, med arbetsplatser nära hemmet, bra transporter och täta tilldragelser – från fester till filmvisning – även i byar och småstäder. Folk levde sina liv inom en radie av några kilometer – det var inte perfekt eller rikt, men förutsägbart och relativt bekvämt.

Nu är dessa mindre samhällen tömda på folk. Alla lämnar eller funderar på att göra det – antingen till väst eller öst, där det förstnämnda har blivit ännu mer lockande efter att Moldaviens associationsavtal med EU trädde i kraft 2016. Rumänien är också mycket generöst med att erbjuda medborgarskap till moldavier, och det används som den främsta vägen att emigrera till Västeuropa.

Det är svårt att få en kristallklar bild av den allmänna opinionen idag, eftersom det inte finns några tillförlitliga undersökningar från utbrytarområdet. Men det är uppenbart att en del personer är genuint proryska, och betraktar Moldaviens strävanden mot väst med avsky. Många andra är bara skeptiska och verkar helt enkelt vara upptagna av det dagliga livets banala bekymmer. Och det finns förstås fortfarande en grupp som öppet föredrar att åter integreras i Moldavien och dess vändning mot väst.

En kleptokratisk* regim

Orsaken till att byar och städer krymper är både en förändrad efterfrågan på den globala arbetsmarknaden och en verklighet där Transnistrien har tagits över av en kleptokratisk, auktoritär regim i den icke erkända statens huvudstad Tiraspol. Korruption och organiserad brottslighet gör en stor del av affärsverksamhet svår och oförutsägbar, och infrastrukturen är ytterst förfallen.

Kleptokratin i Tiraspol har under de senaste 30 åren illegalt stöttats politiskt och ekonomiskt av Moskva, och den främjar brottslighet och brott mot mänskliga rättigheter.

Människohandel, kidnappningar, mord: all sorts våld man kan tänka sig, alla i regionen känner någon som har drabbats.

---

* Kleptokrati – ”stöldstyre”, ett statskick där staten leds av ”tjuvar” – öa.

Men det mest oroande är, att trots att det har pågått i decennier så upptäcker en del personer det – eller finner det anmärkningsvärt – först nu. I Ukraina överraskades folk av Rysslands befängda påståenden om folkmord på etniska ryssar i det landet. Användningen av marionettregimer i Donetsbäckenet drog uppmärksamheten till Rysslands ”nya” geopolitiska knep. Den ryska militärens ”provokationer” för att rättfärdiga aggressionerna i Ukraina blev i vintras ökända efter varningar från underrättelsetjänster i väst. Men allt detta hade redan hänt, i hemlighet men helt öppet. Planerna för allt det som överraskade världen 2022 började 1992, med Transnistrien.

Ryssland, separatiströrelsen och kriget 1992

Separatiströrelsen började med den vanliga historien att rysktalande medborgare skulle marginaliseras i ett högernationalistiskt Moldavien. Ryska militära styrkor stödde den separatistiska milisen före och under konflikten 1992. De transnistriskas truppernas stormning av polisstationen i Dubăsari den 1 mars detta år (den handling som startade kriget) rättfärdigades med den falska anklagelsen att den moldaviska polisen var ansvarig för mordet på en separatistledare.

Efter kriget stödde Ryssland utbrytarrepubliken, men erkände den inte. De har använt den som ombud för att tvinga in Moldavien i sin sfär, antingen genom att kontrollera de största kraftverken i Dubăsari och Cuciurgan liksom gasledningarna, genom återkommande valfusk till förmån för proryska kandidater, eller ständiga militära påtryckningar och organiserad brottslighet.

Alla de mönster som präglar Rysslands aggression och inblandning har funnits i Transnistrien. Kriget och ockupationen startade egentligen i kölvattnet till Sovjetunionens sönderfall. Under 30 år talade vi om att närma oss ett demokratiserande Ryssland, medan dess imperium fortfarande levde vid vår dörr.

Med tanke på den missade möjligheten att lära av ett varnande exempel är det nu dags att tänka ut sätt att hjälpa Moldavien att säkerställa sin stabilitet under dessa nya försök att destabilisera landet. Ett steg i rätt riktning, utöver att ta itu med de omedelbara säkerhetsriskerna, vore att förstå behoven för folk som bor på båda sidor av Dniester.

Gaspriset skenar iväg, landets stabilitet i fara

av Nelly Didelot

Ur *Libération*, 8 augusti 2022. Översättning: Björn Erik Rosin

Moldavien är extremt beroende av Ryssland för sin försörjning med gas. Landet styrs av en EU-vänlig regering och utsätts nu för utpressning beträffande priserna. Samtidigt har man att göra med en utbrytarregion, där ryska soldater finns förlagda.

Den säsong när bostäderna behöver värmas upp är ännu långt borta, men Moldavien har redan svårt att betala för gasen. Veckan som gick lämnade det nationella bolaget Moldovagaz in en begäran till ryska Gazprom, som är såväl största aktieägare och enda leverantör, om att få skjuta upp betalningen av augustifakturan.

I likhet med övriga Europa genomgår priset på bränslet från Ryssland en oerhörd ökning: enbart för juli låg ökningen först på 45 procent för att sedan stiga till 63 procent. I augusti väntas ökningen uppgå till 47 procent. Följden har blivit att Moldavien idag betalar dubbelt så mycket för sin gas som grannlandet Rumänien.

”Oerhört ekonomiskt tryck”

För närvarande läggs bara en del av prisökningen på konsumenterna. Moldaverna faktureras 883 euro för 1 000 kubikmeter gas, medan det nationella bolaget får betala 1 435 euro sedan början av augusti. För att kunna täcka mellanskillnaden får Moldovagaz tillgripa spargrisen: företag som konsumerar mycket uppmanas att betala i förskott och reglera obetalda notor. Om den utvecklingen fortsätter kommer Moldovagaz skuldbörda att öka med ytterligare 197 miljoner euro till årsskiftet.

”Rysslands syfte med att låta gaspriset skena iväg är att utöva ett oerhört ekonomiskt tryck på Moldavien och tära på populariteten hos det EU-vänliga parti som sitter vid makten och som under diskreta former hjälper Ukraina”, skriver på Twitter den tidigare diplomaten Vlad Lupan, som varit Moldaviens FN-ambassadör.

”Moskva har alltid använt förhandlingarna om gaspriset för att utöva påtryckningar på Chisinau. Ju mer EU-vänlig regeringen är, desto hårdare blir trycket”, säger Vincent Henry, forskare vid universitetet Paris Créteil.

Moldavien fick länge ett förmånligt pris, under marknadspriset, som tack för en pro-rysk inställning. Men när den ytterst EU-vänliga Maia Sandu valdes till president 2020 började allt förändras. Redan förra vintern fick Chisinau tampas med höjda energipriser.

Enorm skuldbörda

”Billig gas var priset för beroendet av Moskva. Moldavien har länge försökt balansera mellan Öst och Väst, mellan Ryssland och EU, men idag är man tvungen att välja”, säger Vincent Henry.

Valet har fått digra konsekvenser då det höjda priset på gas hotar energiförsörjningen för det fattigaste landet i Europa. Normalt köper Moldovagaz stora kvantiteter gas på sommaren då priset är lågt för att kunna fylla lagren och klara av vintern. Men nu har man bara 24 miljoner kubikmeter gas i reserv och behoven mellan oktober och april väntas uppgå till 312 miljoner kubikmeter.

Moldavien har inte mycket till manöverutrymme vad gäller priserna. Man är beroende av en enda leverantör - Gazprom. Så gott som all gas kommer från Ryssland och leds genom Transnistrien, den pro-ryska utbrytarregion, som sträcker sig längs hela gränsen in öst. Gazprom förfogar också över ett ekonomiskt påtryckningsmedel: Moldovagaz har enorma skulder och är nästan helt ur stånd att återbetala dem. Det nationella bolaget köper gas för hela landet, inklusive Transnistrien, och de styrande i Tiraspol vägrar betala samtidigt som man utnyttjar möjligheten att sälja energi till Chisinau, som således får betala två gånger.

De skenande priserna har redan fått politiska konsekvenser. Igor Dodon, den tidigare pro-ryske presidenten och ledare för oppositionen, kräver nyval för att kunna jaga bort Maia Sandu från makten och förhandla till sig ett nytt kontrakt med Moskva. I Gagauzien, en autonom ryskspråkig och ryssvänlig region, har demonstrationer redan ägt rum med krav på regeringens avgång. Spänningar som spär på en redan sedan tidigare explosiv situation, där 1 500 ryska soldater sedan länge är installerade i Transnistrien. En kraftig ökning av olika incidenter vid gränsen till utbrytarregionen har noterats under våren.

”Försök till destabilisering”

I en rapport publicerad den 29 juli av European Council on Foreign Relations (ECFR) skriver forskaren Dumitru Minzarari att riskerna för en rysk hybridoperation i syfte att störta regeringen inte går att utesluta. ”Från slutet av förra året har Moskva försökt att åstadkomma en social och ekonomisk kris genom att tvärt höja gaspriset. Målet är endera att tvinga partiet Handling och solidaritet [presidentens parti] att ge efter, eller att skapa tillräckligt folkligt

tryck för att det inte ska kunna sitta kvar vid makten”, skriver han och nämner hypotesen att gaspriset kommer att leda till stora protester plus infiltration av ryska agitatorer.

”Regeringen är måltavla för försök till inre och yttre destabilisering. De påverkar befolkningen, som oroar sig för den kommande vintern och följderna av kriget i Ukraina. Känslan att den EU-vänliga inriktningen skapar fler problem än lösningar är på uppåtgående. Förenklat är en tredjedel av befolkningen klart pro-EU, en tredjedel pro-rysk och en tredjedel vacklande. Det är den delen av befolkningen som kan svänga”, säger Vincent Henry.

För att förhindra det måste EU ha något att komma med till Moldavien. Förutom att ge landet status som kandidat att bli medlem gav Bryssel redan i vintras 60 miljoner euro i bistånd till gasen och 52 miljoner i våras för att lindra konsekvenserna av kriget.

”Moldavien är som kanariefågeln nere i gruvan. De problem som har med gasen och Ryssland att göra är extra tillspetsade där, men hela EU kommer att stå inför frågor av samma karaktär den kommande vintern”, säger Vincent Henry.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips: Mer om Moldavien och Transnistrien

[Transnistriens dödläge på väg att brytas: ”Alla oroade av kriget”](#) (Aftonbladet 8/5 2022)

[Nödpetet inifrån ”den sista Sovjetstaten](#) (Expressen 9/5 2022)

[Nya attacker i Transnistrien när Moldavien närmar sig EU](#) (DN 7/5 2022)

[Moldavien uppmanar till lugn efter explosioner](#) (SvD 26/4 2022)

[Är en liten landremsa i Moldavien Putins nästa mål?](#) (SVT 21/5 2022)

[Spänt i prorysk utbrytarrepublik](#) (SVT 23/7 2022)